

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84590,Polzeniusz-Ferdynand-Edward.html>
2022-10-03, 16:00

Polzeniusz Ferdynand Edward

POLZENIUSZ Ferdynand Edward (1 VIII 1862, Warszawa – 17 V 1918, Tomsk?), chemik, współautor metody otrzymywania azotniaku. Syn Ferdynanda, właściciela kamienicy, i Julii z domu Schiller.

P. po ukończeniu nauki w gimnazjum w Warszawie studiował chemię na uniwersytecie w Dorpacie (ob. Tartu w Estonii), gdzie w 1892 uzyskał stopień doktora. Po studiach przeprowadził się do Krakowa i początkowo prowadził tam zajęcia z chemii w Wyższej Szkole Przemysłowej. W 1896–98 był asystentem E. Godlewskiego starszego w Katedrze Chemii Rolnej UJ. W 1898 P. wyjechał do Frankfurtu nad Menem i podjął pracę w fabryce akumulatorów (kierowanej przez K. Pollaka). Wówczas zainteresował się możliwościami uzyskiwania nawozów azotowych „z powietrza”. Zwrócił uwagę na niepomyślnie próby azotowania karbidu w celu otrzymania cyjanków, podejmowane od 1895 przez N. Caro i A. Franka. W 1901 P. zaproponował zmodyfikowaną metodę tego procesu, pozwalającą na obniżenie temperatury tej reakcji z 1100°C o $400\text{--}500^{\circ}\text{C}$ oraz wykorzystania – jako nawozu dla rolnictwa – powstającego cyjanamidku (cyjanamidu) wapnia, który nosił nazwę zwyczajową „azotniak”. Był to jeden z pierwszych syntetycznych nawozów azotowych. Przemysłowe próby jego produkcji zostały przeprowadzone przez Metalurgische Gesellschaft we Frankfurcie nad Menem. Metoda P. została opatentowana w 1905. W tym samym roku w Westeregeln k. Magdeburga została uruchomiona fabryka Polzenius Werke produkująca azotniak, która działała do 1911. N. Caro i A. Frank kilka lat później ulepszyli metodę P. i od tego czasu azotniak był produkowany przeważnie wg ich procedury. Z czasem azotniak, wykazujący działanie toksyczne na zwierzęta, rośliny oraz kiełkujące nasiona, został zastąpiony saletrą amonową.

W 1907 P. zapadł na gruźlicę. Opuszczony przez żonę, która zabrała ze sobą ich syna, powrócił do Krakowa. W 1907–14 pracował na stanowisku kierownika technicznego fabryki farb i atramentu „Iskra & Karmański” (późniejsze Krakowskie Zakłady Wyrobów Papierniczych), badania laboratoryjne zaś prowadził w laboratorium rolniczo-doświadczalnym UJ.

P. przyjaźnił się z wieloma malarzami, jego dom odwiedzali m.in. J. Malczewski i W. Kossak. Grywał także na fortepianie. Jako zdeklarowanego socjalistę odwiedzał P. także W.I. Lenin, który nakłaniał go do przeprowadzki do Rosji. Gdy firma, w której P. pracował, przerwała produkcję, na początku I wojny światowej wyjechał do Warszawy, a następnie do Piotrogradu. W 1916 został powołany na katedrę chemii ogólnej jednego z uniwersytetów rosyjskich (wg niepotwierdzonych informacji F. Ullmana, w Tomsku).

PSB (Red.).

E. Kwiatkowski: *Dzieje chemii i przemysłu chemicznego*, Warszawa 1962; *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii* (W. Eder); F. Ullman: *Encyklopädie der Technischen Chemie*, Berlin 1932, III 206.

Marcin Dolecki

[Poprzedni](#)
[Następny](#)